

Jakub Hadyński

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

REGIONALNE ASPEKTY JAKOŚCI ŻYCIA W OBSZARACH WIEJSKICH UNII EUROPEJSKIEJ

THE REGIONAL ASPECTS OF QUALITY OF LIFE OF EU'S RURAL AREAS

Słowa kluczowe: zróżnicowanie regionalne, obszary wiejskie, jakość życia

Key words: regional diversification, rural areas, the quality of life

Abstrakt. Celem badań była ocena jakości życia w ujęciu regionalnym. Badania dotyczyły jednostek obszarowych na poziomie NUTS 2 w krajach UE. Analizy przeprowadzono przy wykorzystaniu syntetycznego wskaźnika jakości życia. Dotyczyły one 273 regionów NUTS 2 oraz zidentyfikowanych w badaniach 32 regionów typowo wiejskich, w których 100% osób zamieszkuje obszary przeważająco wiejskie. Badania wskazały na istotne regionalne zróżnicowanie jakości życia w UE, przy czym różnice te występują zarówno w ujęciu krajów, regionów NUTS 2, jak i regionów typowo wiejskich UE.

Wstęp

Problem jakości życia przedstawiany jest w różnych ujęciach, przy czym dotychczas nie upowszechniło się ogólnie przyjęte podejście metodyczne i merytoryczne do określania tego zjawiska. Wśród wielu prób oceny jakości życia realizowanych na różnych poziomach przestrzennych i w przekroju odmiennych parametrów, ale także w odniesieniu do różnych dyscyplin i teorii naukowych, trudno jest wskazać najbardziej uniwersalny wskaźnik. Początkowo, jakość życia rozpatrywano przede wszystkim z punktu widzenia nauk medycznych, gdzie oceniano funkcje somatyczne, czy psychofizyczne [Konieczńska, Jarema 1996, Borys, Rogala 2008]. Współcześnie badania dotyczące jakości życia, stają się ważnym nurtem badań na gruncie nauk ekonomicznych, w których jakość życia utożsamiana była początkowo z poziomem życia mierzonym w aspekcie materialnym. Wykorzystując podstawową miarę PKB analizowano realne i potencjalne możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych lub możliwości zakupu dóbr materialnych i usług wyższego rzędu. Jednak obecnie uznaje się, że wskaźnik PKB nie daje jednak obrazu zadowolenie z konsumpcji dóbr i usług, nie określa poziomu satysfakcji, tym samym nie wyraża ocen jakościowych. Z biegiem lat określanie jakości życia w oparciu o PKB staje się zatem niewystarczające, co skutkuje poszukiwaniem nowych narzędzi i metod wyznaczania mierników tego zjawiska [*Wyjść poza...* 2011]. Na tym tle jednym z często używanych wskaźników do jakościowej oceny efektów rozwojowych jest *Human Development Index* (HDI) opracowany przez UNDP ONZ [OECD 2012]. Za jego pomocą prowadzi się porównania rozwoju społecznego w skali międzynarodowej na poziomie państw, a uzyskane wyniki interpretuje się w kontekście jakości życia. Na HDI (wskaźnik w zakresie od 0 do 1) składają się takie elementy, jak: średnia oczekiwana długość życia, wskaźnik alfabetyzacji, scholaryzacji. Struktura wskaźnika w dużym zakresie uwzględnia kategorię dochodu, w tym przypadku, jako miarę dochodu przyjmuje się PKB *per capita*. W przeprowadzonych badaniach wyznaczono syntetyczny wskaźnik jakości życia na poziomie regionalnym UE, opierając się na zmodyfikowanej procedurze wyznaczania wskaźnika HDI.

Celem badań była ocena jakości życia na poziomie regionów w krajach Unii Europejskiej oraz próba odpowiedzi na pytanie, czy jakość życia w regionach NUTS 2 jest bezpośrednio skorelowana z jakością życia w regionach typowo wiejskich.

Material i metodyka badań

W analizach na podstawie zmodyfikowanego miernika HDI określono syntetyczny wskaźnik jakości życia we wszystkich regionach NUTS 2 oraz w regionach typowo wiejskich. Podstawową modyfikacją było uwzględnienie w obliczeniach indeksu jakości życia wskaźnika innowacji. Takie podejście wynikało z przyjęcia założenia, że postęp wyrażony przez innowacje staje się źródłem dobrobytu dla ogółu społeczeństwa, czyli każdy mieszkaniec ma szansę osiągnąć wyższą jakość życia. Badania zrealizowano w trzech etapach:

Określono podmiot badań: 273 regiony na poziomie NUTS 2 oraz regiony typowo wiejskie w UE, gdzie na podstawie danych statystycznych zidentyfikowano 32 regiony z przewagą obszarów wiejskich, tzw. przeważająco wiejskich (w których ponad 50% populacji mieszka na obszarach wiejskich) [*Territorial Indicators...* 1994]. Wśród tych regionów zidentyfikowano podmiot badań, czyli regiony, gdzie 100% populacji zamieszkuje obszary wiejskie [Eurostat 2010].

Zidentyfikowano cechy określające jakość życia na podstawie zmodyfikowanego indeksu HDI (od 2010 r.), uwzględniając długie i zdrowe życie (przyjęto średni wskaźnik oczekiwanej długości życia kobiet oraz mężczyzn za lata 2008-2010), wiedzę *knowledge* (uwzględniono wartości procentowego udziału osób w wieku 25-64 lata, które uzyskały wykształcenie średnie i wyższe do ogółu mieszkańców oraz osoby w wieku 25-64 lat, biorące udział w edukacji i szkoleniach, realizujących ideę uczenia się przez całe życie), dostatni standard życia w odniesieniu do średniego dochodu narodowego *per capita* w USD, w podziale na regiony NUTS 2, liczonego według parytetu nabywczego waluty (PPP USD) [Hall i in. 2010].

Znormalizowano zmienne oraz wyznaczono metodą bezwzorcową wartości syntetyczne, co pozwoliło na przyporządkowanie jednostek statystycznych o określonych wartościach badanych cech do odpowiednich przedziałów klasowych, a następnie zliczając je w ramach danego przedziału klasowego uzyskano liczebności cząstkowe [Zeliaś 2004].

Wyniki badań

Na podstawie przeprowadzonych badań wyznaczono 8 klas 273 regionów NUTS 2 wyróżnionych według poziomu jakości życia. Z analizy rozkładu wskaźnika syntetycznego wynika, że najwyższą jakością życia charakteryzują się regiony (klasa I) zlokalizowane w siedmiu krajach UE-15 (Szwecji, Holandii, Niemczech, Wielkiej Brytanii, Danii, Finlandii, Francji), przy czym najwyższy wskaźnik odnotowano w holenderskim regionie Utrecht. W kolejnych klasach regionów dominują obszary zlokalizowane w starych krajach Wspólnoty. Następne klasy charakteryzuje niemal równy udział regionów z krajów UE-12 i UE-15, przy czym wśród starych członków UE dominują regiony zlokalizowane na południu. W grupie regionów o niskiej jakości życia (klasa VII) dominują regiony zlokalizowane w 5 nowych krajach członkowskich UE (aż 8 województw w Polsce, a także w Słowacji, na Węgrzech, Litwie i Łotwie). W grupie tej znalazły się także zamorskie tereny Portugalii. Najniższą jakością życia charakteryzują się regiony zlokalizowane w Rumunii i Bułgarii stanowiące VIII klasę (rys. 1). Ogólnie można stwierdzić, że niska jakość życia charakteryzuje regiony wschodnie UE, w tym leżące na wschodniej granicy Wspólnoty.

Natomiast w odniesieniu do 32 regionów wiejskich wyznaczono 5 klas regionów według poziomu jakości życia. Na rysunku 2 przedstawiono rozmieszczenie przestrzenne regionów wiejskich w krajach UE z uwagi na poziom wskaźnika jakości życia.

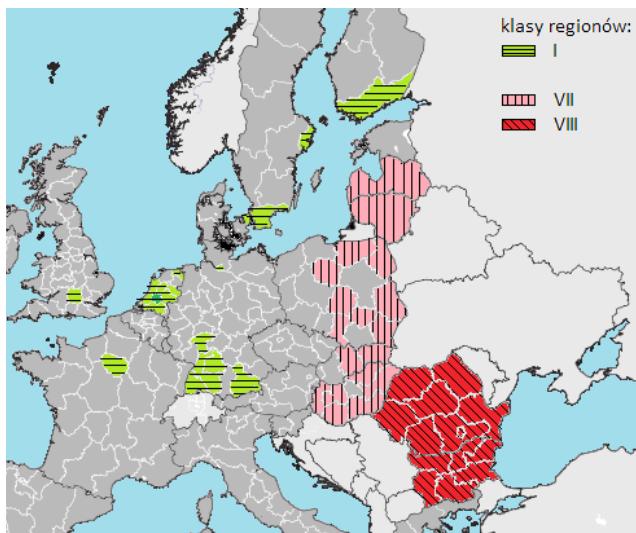
Dane na rysunku 2 wskazują, że najwyższą jakością życia charakteryzują się regiony (klasa I) zlokalizowane w czterech krajach UE-15 (Danii, Finlandii, Niemczech, Szwecji), przy czym najwyższy wskaźnik odnotowano w regionach fińskich (najwyższą jakością życia charakteryzują się fińskie regiony Pohjois-Suomi i Åland). Kolejną, II klasę tworzą regiony położone w centralnej części Wspólnoty (w Austrii, Francji, Belgii, Włoszech i Szwecji). Natomiast w grupie regionów o niższej jakości życia (klasa III) znalazły się regiony zlokalizowane w nowych krajach członkowskich UE, ale także regiony we Włoszech, Hiszpanii i region w Irlandii. Klasa IV to regiony położone na południu Wspólnoty. Z kolei najniższą jakością życia charakteryzują się regiony

Rysunek 1. Regiony NUTS 2 charakteryzujące się najwyższą (klasa I) i najniższą (klasy VII i VIII) jakością życia wśród 273 regionów UE

Figure 1. NUTS 2 regions in regards to the quality of life of 273 EU regions, outstanding (Class I) and the lowest (class VII and VIII)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Eurostat 2006, 2007, 2008, 2009, 2010

Source: own study based on Eurostat 2006, 2007, 2008, 2009, 2010

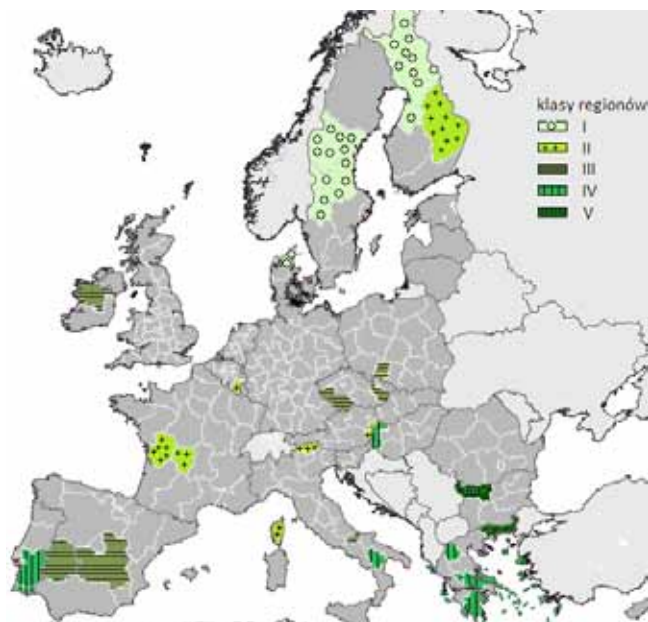

Rysunek 2. Regiony typowo wiejskie (100% mieszkańców w obszarach przeważająco wiejskich) według klas jakości życia w UE

Figure 2. Typical rural regions (100% of the population in predominantly rural areas) with reference to the classes of quality of life in the EU

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

stanowiące V klasę, zlokalizowane w Grecji i Bułgarii (przy czym najniższą jakość życia zidentyfikowano w bułgarskim regionie Severozapaden). Ogólnie można stwierdzić, że niska jakość życia charakteryzuje peryferyjne regiony położone na południu UE. Zatem najwyższe wskaźniki uzyskały regiony wiejskie zlokalizowane w krajach skandynawskich, a najniższe na południu UE.

Podsumowanie i wnioski

Można stwierdzić, że w UE występuje istotne zróżnicowanie regionalne jakości życia, przy czym dotyczy to zarówno skali krajowej, jak i regionalnej. Jednocześnie zaobserwowane różnice w jakości życia mieszkańców poszczególnych regionów UE wskazują na duży dystans dzielący najbardziej rozwinięte obszary od tych, w których jakość życia jest najniższa. Najwyższą jakość

życia odnotowano w regionach skandynawskich oraz państwach – inicjatorach EWG, które charakteryzują się wysokim poziomem życia. Stwierdzono także problem niskiej jakości życia występujący na wschodniej ścianie UE, w pasie państw Łotwa, Litwa, południowo-wschodnia część Polski, wschodnia Słowacja, Węgry, Rumunia oraz Bułgaria. Najniższą jakością życia charakteryzują się regiony w Bułgarii i Rumunii. Przeprowadzone analizy ujawniły problem niskiej jakości życia występujący w południowych (częściowo też zachodnich) regionach wiejskich, na peryferiach UE. Najniższą jakością życia charakteryzują się wiejskie regiony w Bułgarii i Grecji. Taka sytuacja niewątpliwie jest skutkiem przede wszystkim rozwoju gospodarczego, przekładającego się na niskie wartości wskaźnika PKB oraz innowacji, będących istotnym miernikiem jakości życia w ramach opracowanego wskaźnika. Można też wysunąć podstawowe wnioski dotyczące sytuacji w badanych regionach wiejskich, a mianowicie regiony wiejskie są zróżnicowane pod względem jakości życia i rozwoju, co skutkuje polaryzacją przestrzeni UE w ujęciu terytorialnym. Najwyższa jakość życia dotyczy regionów w krajach skandynawskich, które jednocześnie charakteryzują się najlepszymi wskaźnikami innowacyjności oraz najwyższym poziomem życia, mierzonym PKB *per capita*. Przesuwając się z północy na południe UE można zaobserwować spadek jakości życia oraz pogarszanie się warunków życia w regionach wiejskich. Regiony wiejskie, w których występuje najniższa jakość życia są zlokalizowane peryferyjnie względem centrum, przy czym przeważają w południowej (i częściowo zachodniej) części UE.

Literatura

- Borys T., Rogala P. red. 2008: *Jakość życia na poziomie lokalnym – ujęcie wskaźnikowe*, Wyd. Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju, Warszawa.
- Eurostat 2006, 2007, 2008, 2009, 2010: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>.
- Hall J., Giovannini E., Morrone A., Ranuzzi G. 2010: *A Framework to Measure the Progress of Societies*. OECD Statistics Working Papers, 2010/05, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/5km4k7mnrkw-en>, (OECD Podstawy pomiaru rozwoju społeczeństw 2010).
- Koniecznyńska Z., Jarema M. 1996: *Badanie jakości życia jako próba integralnego podejścia do problemów pacjentów z zaburzeniami psychicznymi*, Sztuka leczenia, s. 49-56.
- OECD 2012: <http://hdr.undp.org/en/statistics>
- Territorial Indicators of Employment. Focusing on Rural Development*. 1994: OECD. http://www.oecd.org/findDocument/0,2350,en_2649_34419_1_119699_1_1_37429,00.htm; Paris: OECD.
- Wyjść poza PKB – Pomiar postępu w zmieniającym się świecie*. 2011: P7_TA(2011)0264; Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 8 czerwca 2011 r. w sprawie wyjścia poza PKB – pomiar postępu w zmieniającym się świecie (2010/2088 (INI)); (2012/C 380 E/11). Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej. 11.12.2012. C 380 E/81.
- Zeliaś A. (red.) 2004: *Poziom życia w Polsce i krajach Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa.

Summary

This paper discusses the measurement of quality of life at a regional level. This study refers to regions belonging to the second level NUTS 2 regions in the European Union. Analysis was conducted using the synthetic indicator of quality of life. Thus, 273 NUTS 2 regions were taken into consideration along with 32 typically rural regions identified in this study, of which 100% people live in predominantly rural areas. The results of this study indicate significant regional diversification in the quality of life in the EU. The dissimilarities exist at the level of countries, NUTS 2 regions, as well as at the EU's typical rural regions. The regional level indicator is spatially correlated.

Adres do korespondencji
dr Jakub Hadyński
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu
Katedra Ekonomii i Polityki Gospodarczej w Agrobiznesie
ul. Wojska Polskiego 28, 60-637 Poznań
tel. (61) 848 71 07
e-mail: hadynski@up.poznan.pl